

Хомин П. Я.

доктор економічних наук, професор
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

ОБЛІКОВА ТЕОРІЯ ЧИ ПОЛЬОТИ УВІ СНІ?

Видається, що багато хто з науковців витає в позахмарному просторі, поглядаючи зрідка на землю, проте вочевидь не помічаючи через висоту польоту реальної проблематики бухгалтерського обліку. Й чи не через брак кисню, адже атмосфера там розріджена, в півдрімоті видає свої напівсонні марення, нав'язні впівока прочитаними російськомовними перекладами зарубіжної літератури, або й газетних публікацій, за ультрасучасні наукові досягнення, з яких можна довідатися хіба про те, що бухгалтерський облік вдається вивчити за три місяці, або він має бути закинтий узагалі, позаяк саме із-за цієї назви «облікова наука опинилася на узбіччі науково-технічного прогресу і не вийшла із зародкового стану епохи середньовіччя».

Отож бухгалтерам не залишається нічого іншого, як притьмом привести її у «відповідність ... до існуючої реальності новітнього часу – епохи постіндустріального суспільства». А найкраще мабуть всістися на лінії горизонту в сподіванні заглянути за завісу майбутнього. Байдуже, як писав професор Київського університету ім. св. Володимира С. Булгаков, економіст і філософ, що вона непроникна, отож «будь-який прогноз щодо майбутнього ... неминуче є помилковим ...» позаяк «наше нинішнє сонце освітлює лише теперішнє, кидаючи непрямий відблиск на минуле ...», відтак «ми даремно втуплюємо свої погляди в горизонт, за який спускається наше сонце ..., запалюючи нову зорю грядущому, невідомому дню» (Капитализм и земледелие, 1900).

Тобто, спроби прогнозів, якщо висловлюватися евфемізмами, є популізмом і демагогією. А наративи щодо введення їх у систему бухгалтерського обліку – шарлатанством. Бо спрогнозувати що-небудь навіть на короткий (3-5 років) термін неможливо. То що тут усерйоз розглядати під стратегічним аспектом, тим більш у такій волатильній сфері, як фінансово-господарська діяльність підприємств, яку вже декілька років поспіль окремі автори хочуть відображати не за фактом, а враховуючи майбутнє.

Правда, довідатися з їхніх «методологічних» напрацювань, яким робом пропонується здійснити це на практиці, не вдається, оскільки, крім нудних розглагольствувачів про застарілість назви бухгалтерський облік і компіляцій із випадкових джерел, які стосуються чого завгодно, тільки не облікової специфіки, вони не наводять. Зате з апломбом торочать перифрази з чужих публікацій про застосування «електроніки, приладів і математики», які «докорінно змінюють сутність цієї науки». Та чогось, замість того, аби на конкретних прикладах, як це робив Л. Пачіолі, показати методику використання таких «приладів і математики» в контролінго/управлінсько/стратегічному обліку, чи то пак, інформології, їм не під силу. Мабуть через те, що всі облікові знання здобуті на тримісячних курсах, хоча й при цьому можна би було викласти щось подібне до результатів студентського тренінгу за принципом «від балансу до балансу».

Ой, пардон, виявляється, що таким «теоретикам» не до того. Це тільки Л. Пачіолі міг детально розписувати, як слід вести записи в облікових реєстрах, але ж він, на відміну від них, «теорії обліку не дав». Сказано ж бо, що «сутність науки полягає не у веденні книг..., а також не у техніці обрахування (сподіваємось, не покупців – П. Х.), оскільки це не відображає тієї субстанції, яку спостерігають і фіксують у носіях первинних даних (паперових, магнітних, електронних та ін.). Стосовно чого залишається тільки глибокодумно покивати головою, особливо з урахуванням енігматичного «та ін.». Адже так само, як

стосовно подібних «теоретиків» В Белов у XIX ст. писав: «... Многие ли понимают ту глубокую разницу, которая существует между балансом и отчетом двойного счетоводства» [1, с.187], нині для «многих» вона далі непосильна.

Та ще й на додачу доводиться відгадувати зміст цього сакраментального скорочення вкупі з шарадою, в якій з одного боку фігурує риторично-пафосне заперечення: «Як можна в «бухгалтерському» обліку за допомогою рутинних методів відображення стандартних об'єктів у стандартних документах і отримання стандартних даних про факти отримати оригінальну інформацію на індивідуальні запити менеджера (наприклад, дати відповідь, як температура повітря впливає на рівень споживання морозива, пива, безалкогольних напоїв?)» в режимі on line, а з іншого – таке саме «відображення тієї субстанції, яку спостерігають і фіксують у носіях первинних даних (паперових, магнітних, електронних та ін.).

Але вже в «цілісній науці про об'єкти, суб'єкти, закони, методи і принципи спостереження, збору й обробки даних і отримання інформаційних ресурсів про минулі події господарської діяльності (фінансовий облік), сучасні події (управлінський облік) та майбутні події (стратегічний облік), не стануть на заваді не тільки обробки в рази більшого обсягу «нестандартних об'єктів у нестандартних документах і отримання нестандартних даних», але й подання їх загалом у режимі on line, окремих же – навіть a priori!

Гай-гай, що то короточасні курси! Видно й майбутні «теоретики» не встигли засвоїти повчальне: «Як у механізмі в один і той же час неможливо вигравати в силі й швидкості, точно та само в бухгалтерії складність, роздробленість обліку, яку можна розвивати мало не до безконечності, досягається не інакше, як на шкоду простоті й своєчасності, словом, практичності обліку» [там же]. Отож варто остудити такі перегріті голови, запропонувавши розрахувати їм за такими методами, які нібито можуть застосовуватися в стратегічному обліку, вартість меню на своєму найближчому ювілеї. І тільки тоді, коли таке завдання буде виконано, а розбіжності між скалькульованою й фактичною сумами оплати фуршетів вписуватимуться в поріг суттєвості, можна всерйоз поговорити на тему прогностики.

З таким же рівнем братися за прогнозну інформацію, думаючи, під навіюванням інших «стратегів», котрі вже зважаються на тридцятирічні прогнози, що в такому обліку можна вичислити, скажімо, дохід, собівартість, прибуток у 2030 році – чистої води хлестаковщина: видається, що їм не вдасться впоратися навіть із визначенням дня свого народження (понеділок, вівторок тощо) в п'ятирічному періоді, бо для цього принаймні треба враховувати різну тривалість днів у місяцях та не забути про високосний рік.

Тому стосовно подібних намагань «вивести облікову теорію із зародкового стану епохи середньовіччя» наразі доводиться констатувати хіба облікову агностику, яка не може дати ради з елементарним: амортизація – це знос основних засобів, чи щось протилежне. А сутність капіталу – взагалі terra incognita не тільки для таких «младенчески чистых душою» (А. Вольф) «теоретиків», які не звертаючи уваги на те, що термін контролінг узагалі відсутній в академічних словниках англійської, німецької чи французької мов, а визначення «управлінський/стратегічний» облік є взірцями сфальсифікованих перекладів іншомовних словосполучень management/strategic Accounting, що абсолютно не стосуються облікової проблематики, уживаючи зазвичай невпопад слово «аспекти», намагаються приховати відсутність при цьому своїх хоча б аспектів, котрі можна вважати вкладом у формування облікової теорії.

Відтак нічого дивуватися, що на практиці головний об'єкт бухгалтерського обліку – капітал – перетворився в багатьох підприємствах у fata morgana, позаяк концепція його збереження є лише фіговим листком, який прикриває нонсенс «мінус гроші» в розділі I «Власний капітал» Балансу (Звіту про фінансовий стан) ф. № 1, не заважаючи при цьому їх примножувати виплатою дивідендів засновникам.

Проте стосовно проблеми такої переміни рахунку капіталу з пасивного на активний у вітчизняних «методологів» стійкий дальтонізм, отож вона їх не турбує й вони далі витають у позахмарному просторі, вдихаючи озон для стимулювання чергових галюцинацій щодо «докорінної зміни сутності облікової науки».

Список використаних джерел

1. Белов В. Ответь профессору А. И. Скворцову // Счетоводство, 1889. – № 14.

Яцишин С. Р.

кандидат економічних наук, доцент,

Семенюк М. О.

студент

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

ПОНЯТТЯ ПЛАТІЖНОГО ОБОРОТУ ТА РОЗРАХУНКІВ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах гроші є неодмінним атрибутом господарської діяльності. Усі операції, пов'язані з поставками товарів, виконанням робіт та наданням послуг завершуються грошовими розрахунками. Платежі здійснюються також при розподілі та перерозподілі грошових коштів. Діяльність установ державного сектору економіки зі здійснення грошових розрахунків і платежів в економіці визначає їхню роль в організації грошового обороту (далі – ГО).

Грошовий оборот – це сукупність грошових розрахунків незалежно від способу і форми їх здійснення. При цьому ГО розглядається як сукупність усіх грошових платежів і розрахунків, що відбуваються в економіці держави.

Грошовий оборот складається з окремих каналів руху грошей між:

- а) центральним банком країни та іншими установами банків;
- б) установами банків;
- в) підприємствами та організаціями;
- г) банками і суб'єктами господарювання;
- д) суб'єктами господарювання і населенням;
- е) фінансовими інститутами і населенням.

За структурою ГО, тобто залежно від форми грошей, поділяється на безготівковий грошовий оборот (БГО) і готівковий грошовий обіг (ГГО), як показано на рисунку 1.

Рис. 1. Структура грошового обороту

Безготівковий грошовий оборот визначений як сума платежів без використання готівки, які здійснюються через перерахування сум за допомогою рахунків у банківських установах. Так, безготівковим шляхом здійснюються платежі підприємств та установ:

- за реалізовані товари і послуги,
- сплата податків,
- видача й погашення банківських кредитів,